

LIETUVIŲ KALBOS ŽARGONO PAVIENIAI SUPRIEVEIKSMŲ ŽODŽIAI IR PRIEVEIKSMIAI BE FORMANTŲ BEI JŲ ADAPTACINŲ YPATYBŲ¹

Kudirka, Robertas

LIETUVIŲ KALBOS ŽARGONO PAVIENIAI SUPRIEVEIKSMŲ ŽODŽIAI IR PRIEVEIKSMIAI BE FORMANTŲ
BEI JŲ ADAPTACINŲ YPATYBŲ¹

Lietuvių kalba, núm. 14, 2020

Vilniaus Universitetas, Lituania

Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=692574286006>

Esta obra está bajo una Licencia Creative Commons Atribución 4.0 Internacional.

LIETUVIŲ KALBOS ŽARGONO PAVIENIAI SUPRIEVEIKSMĖJĘ ŽODŽIAI IR PRIEVEIKSMIAI BE FORMANTŲ BEI JŲ ADAPTACINĖS YPATYBĖS¹

Robertas Kudirka robertas.kudirka@knf.vu.lt
VU Kauno fakultetas, Lithuania

Lietuvių kalba, núm. 14, 2020

Vilniaus Universitetas, Lithuania

Recepción: 20 Abril 2020
Aprobación: 12 Junio 2020

Redalyc: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=692574286006>

Prieveiksmis yra pati dinamiškiausia kalbos dalis ir pasižymi nepaprasta įvairumu. Lingvistinėje literatūroje pirmiausiai akcentuojamas prieveiksmio požymis – nekaitymas (laipsnuojama tik dalis prieveiksmių): prieveiksmis baigiasi darybos formantu, darybos pamato priesaga, tiesiog kamieniu, darybos pamato galūne, kuri neturi galūnės vaidmens (LKG II 1971, 425; Paulauskienė 1994, 378). Prieveiksmiai nuo kitų kalbos dalių skiriasi ir tuo, kad gali būti padaromi iš įvairių kaitomų kalbos dalių ar žodžių junginių, bet daugiausiai prieveiksmių yra padarytų iš būdvardžių su priesaga *-ai* (LKG II 1971, 426; Paulauskienė 1994, 379; BSŽ 2004). Rečiau daromi iš būdvardėjančių dalyvių ir daiktavardžių, ir visai nedaug iš įvardžių, skaitvardžių, veiksmazodžių (Keinys 1999, 99). Prieveiksmiai gali būti daromi ne vien tik morfologinės darybos būdu, galima ir prieveiksmių daryba sumišusiu, keliapakopiu adverbializacijos būdu: žodžio formai laipsniškai praradus paradigmą ir pakitus galūnei į kitos funkcijos baigmenį ar formantą (Paulauskienė 1983, 289). Adverbializacijos procese funkcijas pakeitę afiksai (ppr. priesagos, linksnių galūnės) ilgainiui virsta darybiniais formantais. Adverbializacijos laipsnis gali svyruoti: ryšys su kaitomu žodžiu gali būti tiek aiškus, akivaizdus, tiek visai nutrūkęs – ši situacija nulemia daugybės variantų atsiradimą net ir kodifikuojamoje kalboje. Norminamos bendrinės kalbos prieveiksmių raidai būdingi įvairūs komplikuoti reiškiniai, nes pereinantis ar perėjęs į prieveiksmį žodis (samplaika) kinta ne tik morfologiškai, bet ir fonetiškai, semantiškai. Bk prieveiksmių klasifikavimo keblumai akivaizdūs nuosekliame prieveiksmių apraše pagal morfonologinės analizės principus (Pakerys 2002, 510–593), kada prisireikia termino *baigmuo* ar negriežtų apibūdinimų *apstabarėjęs*, *savo pavidalu primena* ir kt. Jei kodifikuojamoje kalboje gana žymi prieveiksmių raidos įvairovė, kokių reiškinų galima būtų tikėtis nenorminėje kalboje, žargone? Svarbu suprasti, kad santykiai tarp norminės, standartizuojamos ir nenorminės kalbos nėra stichiški, nes didžioji dalis tokių reiškinų yra tarsi sistemų (bk ir ne bk) sandūra su savais dėsningumais. Pavyzdžiui, skolinių adaptacijos

reiškinys yra nulemtas tam tikrų aiškių dėsningumų. Supaprastintai adaptacijos pakopas galima apibūdinti trimis pakopomis: nulinę, dalinę ir visišką (plg. Filipović 1980, 2–5). Pagal adaptacijos laipsnį skolinius galima skirstyti į: a) visiškai neadaptuotus ², b) adaptuotus tik grafiškai ir fonetiškai, fonologiškai, c) adaptuotus grafiškai, fonetiškai ir morfologiškai. Toks skolintos leksikos visapusiškas adaptavimas(is) ir integravimas(is) (dar reiktų pridėti semantikos ir sintaksės aspektus) yra universalija daugelyje kalbų (Haspelmath 2009, 42; Treffers-Daller 1994, 243–244; Eisenberg 2001, 193–205; Irwin 2011, 44–53; Sharp 2001, 30; Zabawa 2012, 34–37; Sunde 2018, 85–88; Durkin 2014). Morfologinis adaptavimas jau yra skolinio integravimosi į sistemą požymis ir turi kelis potipius: (1) kaitybinės galūnės gavimas, (2) darybinės priesagos pridėjimas, (3) darybinės priesagos keitimas (kalbos donorės darybinė priesaga pakeičiama kalbos recipientės priesaga) (plg. Pakerys 2016, 264; Wohlgemuth 2009, 56; Valeckienė 1967, 128). Tiek vedinio su sava priesaga pasidarymas iš skolinio, tiek afksinė adaptacija (perdirbimas pagal semantiškai artimus afksinius darinius) yra jau įvykusios integracijos patvirtinimas (Urbutis 2009, 137–138; LKE 1999, 15).

Minėtus adaptavimosi laipsnius vaizdžiai galima pailiustruoti keliomis žargonybių grupėmis. Skolinta bendratis *achujiet'*, *achuj.t'* (rus. vulg. *oxye'mb*) ³ adaptuojama keliais variantais fonetiškai ir grafiškai reikšmėmis 'pakvaišti' (va cia tai axujiet galima, nuotaika ishvis sugadino) ⁴ ir prieveiksmiška reikšme 'nieko sau!; geriau nereikia' (Axujet, kokia svarbi naujie na.... Kaimo pliatkai). Ši bendratis hibridiškai yra adaptuojama morfologiškai su priesaga *achujielinti*, *achuj.linti* 'nustebti; nuprotėti' (plg. formas būt. l., vns. 1, 2, 3 a.: *oxye'*, dgs. 1, 2, 3 a.: *oxye' u*) – veiksmazodį galima asmenuoti. Tos pačios šaknies būdvardis su priesaga -*nas* (rus. -*ный*) adaptuojamas fonetiškai, grafiškai ir galūne morfologiškai *achujienas*, *achuj.nas*, -*a* (rus. vulg. o) reikšmėmis 'puikus' (Ale gi achujienas kūrinys!); 'didelis' (Beto gi nelabai se nas lupe nas varo i lietuva muitai achujieni.); toks būdvardis jau laipsniuojamas (nusipirkau toky aparaciuka tai dabar no problem ko jus ant jo vaziuojat viskas normale i jis net uz motorola v3 achuje nesnis). Adaptavimo metu kaitybinės galūnės pridėjimas (rus. -*ный* > -*as*) žymi skolinio integravimąsi į sistemą. Iš būdvardžio pasidaromas hibridinis prieveiksmis – darybine priesaga -*ai* tik įtvirtina grafinį ir fonetinį integravimąsi: *achujienai*, *achuj.nai* 'puikiai, gerai' (Taip atrodo achuje nai, be t ir kainuoja neblogai.); 'labai' (išvada - reik turet achujenai daug babkiu.). Toks vedinys taip pat gali būti pasidaromas afksinės adaptacijos būdu – tiesiog iš rusų kalbos prieveiksmio – pakeičiant kalbos donorės darybinę priesagą į kalbos recipientės priesagą: prieveiksmis *achujienai* pasidaromas tiesiog adaptuojant iš rusų kalbos prieveiksmio *oxye'uno* (atmetus rus. k. prieveiksminę priesagą -*o*), o ne iš būdvardžio *achujienas*.

Analizuotų žargonybių pradžios balsių . ir . tartis gali įvairuoti), bet toks tarties variantas retesnis: *ochujienas*, *ochujienai*, *ochujielinti*. Rusų kalbos žodžių nekirčiuotuose skiemenyse rusų kalboje vietoj . tariamas redukuotas . (PT 1980, 25–27; Аба сов 1984, 51–60), ši

tarties ypatybė gana nuosekliai perimama ir skolinantis rusiškus žodžius. Dabartinės slavų kilmės žargonybėms būdingas sistemiškas šaknies balsio *e, ie* varijavimas su diftongizuotais ar kitaip pakitusiais balsiais (išsamiau žr. Kudirka 2019, 51). Žargoniniai prieveiksmai perima šia ypatybę iš pamatinių žodžių – būdvardžių: *viečnas, v.čnas; abaldienas, abald.nas* ir kt.⁵ Įtaką tokiam varijavimui adaptuojantis gali daryti ir bendrakilmiai norminiai žodžiai, pvz.: *šviežias* (plg. rus. *свежий*, lenk. *świeży*) ar teritorinių dialektų *e/ie* diftongizacijos arealai, kurie išsibarstę po visa lietuvių kalbos plotą (Urbanavičienė 2018, 59; Kardelis 2009, 100–139).

Žymiai rečiau skolinys neadaptuojamas morfologiškai ir vartojamas tik kaip prieveiksmis, pvz., *slab.* (rus. pr. *с або* 'neįmanoma, sunku', lenk. pr. *slabo* 'silpnai; prastai') 'nepajėgù, per silpna': O tau slabo pripazint, kad isivaizduoji esanti nie kam tikusi (žr. skyriuje Žargoniniai prieveiksmai be formantų). Publikuoti žargono žodynai ir žargonybių vartojimas dabartinėje kalboje paskatino imtis sistemingai tyrinėti jų gramatinio adaptavimo dėsnius, nustatyti vidinių normų požymius. Sistemingiau išanalizavus vien tik priesagos *-ai* žargoninius prieveiksnius nustatyta, kad tirtųjų prieveiksmių morfologinės ypatybės yra specifiskai transformuotos lietuvių kalbos sistemoje, o adaptacinės ypatybės yra nulemtos lietuvių kalbos teritorinių dialektų bei bendrinės kalbos su tam tikru nuoseklumu (Kudirka 2019, 47–59).

Negali nestebinti kalbos kultūros mokovų pateikiami įvairūs žargono apibrėžimai, nes kiekvieną kart ir be tyrimų jiems aišku, kad žargonas neturi savo fonetinės ir gramatinės sistemos:

„Žargonas – specifinė iškraipyta kalba, kuri nuo literatūrinės kalbos skiriasi leksika ir frazeologija, bet neturi savo fonetinės ir gramatinės sistemos.“ (Gavenauskienė 2001, 65). Arba neturi jokios sistemos: „[...] profesiniai žargonizmai ir profesiniai dialektizmai – neoficialūs, be sistemos, dažnai iškreiptos reikšmės, yra kalbos klaidos.“ (Griškevičienė 2003, 108). Siaura ir nenuosekli prielaida „žargonas pažeidžia gramatikos sistemą“⁶ būtent nenurodo, kad žargonas yra specifinis posistemis, kurio pagrindas yra normos pakraštys ir tolimas užribis. Šiuo atveju svarbu suvokti, kad žargono

„pažeidžiantis“ kalbos standartas būtent ir remiasi nepalyginamai stabilesniais teritorinių dialektų standartais ir stabilia bk norma, kitaip nebūtų ką „pažeisti“. Sistemiskų ypatybių nebuvimas komunikaciją labai trikdytų ar net darytų ją neįmanomą – be taisyklių (vidinių normų) bet kuri kalbos atmaina (teritorinis ar socialinis dialektas) išvis negalėtų egzistuoti (plg. Pupkis 2005, 17).

Šio straipsnio tikslas yra morfologiškai išnagrinėti lietuvių kalbos žargono: (a) suprieiksmėjusius pavienius žodžius, turinčius tam tikrus formantus, (b) vienaskaitos vardininko kilmės prieveiksnius be formantų, (c) asmenuojamųjų ir neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų kilmės prieveiksnius ir (d) prieveiksnius be formantų. Visi tiriamieji žodžiai buvo klasifikuojami pagal prieveiksmių raidos tipą, atliekama sisteminė analizė, kuria siekiama išgryninti vyraujančius prieiksmėjimo modelius. Analizė siekiama nustatyti sistemiską morfologinę ypatybę ir bendrus struktūrinius dėsningumus, aptarti adaptacines ypatybes.

Medžiaga (112 pavienių suprieveiksmėjusių žodžių ir prieveiksmių be formantų) išrinkta iš *Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodyno* (Kudirka 2012) ir papildytos minėto žodyno el. duomenų bazės.⁷ Šio žodyno medžiaga rinkta iš dviejų šaltinių: iš (a) sakytinės kalbos ir iš (b) internetinių forumų bei interaktyvių internetinių pokalbių tekstinėmis žinutėmis (*mIRC*, *Skype* ir pan.). Sudaryti paieškos eilutę *Google* paieškos sistemoje nebuvo taip sudėtinga, nes prieveiksio kaityba apsiriboja laipsniavimu, bet vis tiek ortografiškai įvairiai adaptuotų formų pasitaikė nemažai (išsamiau žr. Aleksandravičiūtė 2008, 266–282).

Hibridinių vedinių pamatiniai žodžiai nurodomi iš aiškinamųjų žodynų (Czeszewski 2006; Vaitkevičiūtė 2003; Kveselevič 2005; Mokienko 2000; OED). Dėl savo morfologinio sudėtingumo prieveiksmai retai sulaukia dėmesio mokinių tyrimuose, dažniausiai yra tiriami daiktavardžiai, būdvardžiai, veiksmažodžiai (Pakerys 2014; Pakerys 2016; Girčienė 2005; 2012; Vaicekauskienė 2007; Lanza 2011; Smetonienė 2015; Banuševičienė 2019) arba skolinimo reiškinys vertinamas tik bendrai (Čepienė 2006; Rudaitienė 1998). Tyrimui buvo ypač pravartus bk prieveiksmių aprašas, atliktas pagal morfonologinės analizės principus (Pakerys 2002, 510–593). Atskirų, skirtų kiekvienai kalbos daliai, sisteminių ir išsamių lietuvių kalbos žargono leksikos tyrimų nėra.

Suprieveiksmėję pavieniai žodžiai, turintys tam tikrus formantus (baignenis)

Dalis prieveiksmių pagal kilmę yra sustabarėję įnagininkai, vardininkai ar kokios kitos gramatinės formos: prieveiksmėjant žodis izoliuojasi semantiškai, stabarėja morfologiškai ir leksikalizuojasi (Pakerys 2002, 560). Dažnai galima išskirti ir tam tikrą darybos tipą (ar prieveiksmėjimo modelį), bet ne visada aiškos ribos tarp gramatinių formų prieveiksmėjimo ir savarankiškos darybos su analogiškais formantais (LKE 1999, 507).

Prieveiksmai su *-in*, *-en*, *-on*, *-iop*. Lietuvių kalbos gramatikose iliatyvas, arba vidaus einamasis vietininkas, laikomas tarmiška ypatybe (Ulvydas 1967, 19–25; DLKG 2005, 68), bet dalis bendrinėje kalboje (ypač grožinėje literatūroje, taip pat ir vertimuose) vartojamų tokių žodžių yra praradę tarminį atspalvį ir vartojami kaip prieveiksmai (plg. *globon*, *nuosavybėn*) (Šukys 1998, 335; Rimkutė 2004, 124; Vladarskienė 2003, 47–48; Vaskelaitė 1998, 53; KKP 2002, 323; KP 2003, 123). Nenuoseklu, kad gramatikose sistemingiau neanalizuojama jų prieveiksmaška vartoseną bendrinėje kalboje, nes visų iliatyvo formų prieveiksmais laikyti neįmanoma (išsamiau žr. Markevičius 2012, 149). Iliatyvai žymi judėjimo kryptį, dažnai sudaro stabilius junginius tik su judėjimo reikšmės veiksmažodžiais ir iš jų padarytomis formomis (pvz.: *žengti pergalės pusėn*) ar vartojami kaip frazeologizmai (Vladarskienė 2003, 52).

Lietuvių kalbos nenorminėje kalboje ir žargone suprieveiksmėjusios iliatyvo formos nėra dažnos: *šiknon* ‘velniop, po galais’. Tai, kad

tie tyrimai efekto jokio neduos, o žmonės ir taip mato, kad viskas siknon⁸. Šias iliatyvo formas turi ir kiti vulgarizmai *subinēn*, *rūron*, *pyzdon*, *ž.pon*, *bybin* reikšme 'velniop, po galais'. Suprieveiksmėję iliatyvai sudaro specifinius frazeologinius junginius – plūdumus, keiksmus: *nueiti šiknon* 'nueiti velniop, pražūti po galais', *eiti šiknon* 'eikvotis, gadintis', *eik(ite) šiknon* (liep. n.) 'eik(ite) velniop', *nei šiknon*, *nei galvon* 'neimti galvon', *susikišk(ite) šiknon* 'mesk(ite) po galais'. Bendrinėje kalboje aliatyvas, arba pašalio einamasis vietininkas (DLKG 2005, 412), kaip linksnis nevartojamas, tad kirčiuotas baigmuo *-iop* funkcionuoja kaip prieveiksmių darybos priemonė (plg. *rudeniop*, *vakarop*, *velniop*). Lietuvių kalbos žargone tokia suprieveiksmėjusi forma pasitaiko tik viena: *bybi.p* 'velniop' (taip pat stab. junginys *.ik(ite) bybiop* 'eik(ite) velniop').

Prieveiksmiai su -om. Bendrinėje kalboje ir teritoriniuose dialektuose nemažai prieveiksmių su formantu *-om*, kurie yra suprieveiksmėję įnagininkai arba sudaryti pagal jų analogiją su formantu *-om*. *bėgom*, *netyčiom*, *pakaitom*, *tylom*, *vogčiom*. Lietuvių kalbos žargone su tokiu baigmeniu prieveiksmiai dažniausiai skolinti iš rusų kalbos, rusų kalboje šie prieveiksmiai sudaromi su priesaga *-om* (pvz., *bez* > *bezo* 'm'), rusų kalbos įnagininko linksnis, kaip ir lietuvių k., išsiskiria aplinkybinių reikšmių gausumu: *fuksom* (plg. rus. šnek. *øy'ncom*) 'atsitiktinai pasisėkus', *m.gom* (rus. šnek. *mu'zom*) 'staigiai', *nav.lom* (rus. prast. *nač'a* 'om) 'daug, kiek nori', *račkom* (rus. šnek. *pauno* 'm) 'keturpėsčia', *r.kom* (rus. prast. *pa* 'nom) 'keturpėsčia', *specom* (rus. žarg. *cneyo* 'm) 'specialiai'.

Yra keli prieveiksmiai, kurie pagal analogiją pasidaryti jau lietuvių kalboje su formantu *-om*, nes tokių prieveiksmių rusų kalboje nėra: *naš.rom* 'dykai' (plg. rus. žarg. *na ua* 'py., *tichariom* 'slapčiom' (plg. rus. prast. *č' muxap* ' *č' muxap* ')), *zav.lom* 'daug, kiek nori' (plg. rus. šnek. *sač'a* 'suversta krūva', *nod sač'a* 'om 'po griuvėsiais', *xomč sač'a u* 'cč prast. 'daug, nors užsiversk'). Tokie žodžiai vertintini kaip morfologiniai pseudoskoliniai (ang. *pseudo-loan*, *pseudo-borrowing*): pasidarytieji pagal svetimų žodžių modelius (dėl terminų žr. Görlach 2002, 29; Fischer 2010, 6; Urbutis 2009, 328).

Prieveiksmiai su -am. Žargoniniai prieveiksmiai su baigmeniu *-am* vertintini kaip *-om* retesni variantai, įtaką baigmenų variantiškam virtimui į *-am* turėjo daryti kitų kalbos sistemos formų paplitusi analogija: *staigiam* 'staigiai' (pvz., *prireikė staigiam*), *neilgam* 'trumpai' ar pan., taip pat neatmestina vardažodžių linksnio formų analogija: *vaikam*, *gražiam*. Tokių prieveiksmių nedaug: *m.gam* 'staigiai', *nav.lam* 'daug, kiek nori', *r.kam* 'keturpėsčia'. Yra keli prieveiksmiai jau pasidaryti lietuvių kalboje su šiuo baigmeniu pagal analogiją: *naš.ram* 'dykai', *tichariam* 'slapčiom', *zav.lam* 'daug, kiek nori'.

Prieveiksmiai su -em (-ēm). Žargoniniai prieveiksmiai su baigmeniu *-em* (-ēm) yra formanto *-om* retesni variantai: *r.chēm*, *r.chem* 'keturpėsčia', *r.kēm*, *r.kem* 'keturpėsčia'.

Prieveiksmiai su *-lika*. Skaitvardinės kilmės prieveiksmiai *ani.lika*, *ni.lika* su baigmeniu *-lika* yra gana savitos darybos, nes dabartinėje kalboje antrasis dėmuo jau sunkiai tapatinamas su veiksmažodžiu *likti*, sandas *-lika* suvokiamas priesagiškai, labiau kaip sufiksoidas (Pakerys 2002, 22).

Prieveiksmiai *ani.lika*, *ni.lika* ‘nežinia kiek, be skaičiaus, tiek ir tiek; daug, daugybė’ yra trumpiniai iš skaitvardžių vienuolika–devyniolika: apibrėžiamasis, pažymimasis pirmasis sandas (pvz.: *vien-*, *dvy-*) yra pašalintas. Pradmuo *an-* darybine analogija taip pat gali būti sietinas ir surieveiksmiais *aniek*, *aneikiek* ir pan. Prieveiksmiai *ani.lika*, *ni.lika* yra suprieveiksmėję iš žargoninių neapibrėžiamųjų nežymimųjų įvardžių *ani.liktas*, *ni.liktas*, *-a* ‘kažkelintas, nežinia kelintas, kažkelioliktas’. Šie prieveiksmiai nurodo neapibrėždami, palieka reiškinių, dalykų kiekį nežinomą:

aniolika, *ni.lika* ‘nežinia kiek; daug, daugybė’: jau geriau kai informacija konce ntruota, o ne ishmetryta per aniolika puslapiu. // Dėl ko užsidega čekas gali būti niolika priežaščių visos jos kolkas čia old.voyager.lt dėl filtro tai tikrai ne užsidegs⁹. Šie trumpiniai gali būti vartojami ir įvardiškai reikšme ‘nuo vienuolikos iki devyniolikos; nepilnametis’: Kai tau niolika, tai trisdešimtmetis atrodo baisiai senas, o kaip viskas atrodo kai tu atsiduri kitame gale?

Prieveiksmiai su *-iokas*, *-(i)akas*. Su formantu *-iokas* skolinatas prieveiksmis *normali.kas* (rus. žarg. *норма ėn*) gali būti vartojamas prieveiksmiškai reikšmėmis ‘viskas gerai, puikiai; įspūdingai’ ir ‘normaliai, visai gerai’: patalpos tikrai labai tinkamos unde rgroud’iniam toosui.forsu ne per daugiausia...no rmaliokas... Svarbu paminėti, kad mažybinė priesaga *-ėn* (pvz., įprasta reikšmė: *ð enėn* ‘dienelė’) gali turėti ir enantioseminę (priešingą) reikšmę, pvz.: *Hy u ð enėn!* .*Na ir dienele!*) – t. y. įspūdinga, reikšminga, svarbi ir pan. Tokiems vediniams gali turėti įtakos ir deminutyvinės priesagos *-iokas* .*kačiokas*, *velniokas*, *krūmiokas*) netiesioginė analogija (DLKG 2005, 93).

Su rusų kalbos daiktavardinėmis priesagomis *-ян .то стя’н. мо’ стый*) ir *-ан .ужа’н. ужо’й*) žargone nemažai skolinių ir hibridinių vedinių (*savi.kas*, *kupri.kas*, *skalbi.kas*, *sumušti.kas*, *maisti.kas*), taip pat reiškiančių būseną (*rami.kas*, *dušni.kas*). Tomis pačiomis reikšmėmis vartojamas *normali.kas* greičiausiai bus atsiradęs pagal šių žodžių su baigmeniu *-akas* analogiją¹⁰, vartosenos pvz.: Kaip tau upelis patvinęs, normaliakas, ne!? // normaliakas bachooras. sve ikinu Pagal tą pačią darybinę analogiją yra sudarytas ir retokas prieveiksmis *pyzd.kas*, *pizd.kas* reikšme ‘blogai, šūdas’. **Prieveiksmiai su *-ec*, *-ecas*.** Dažni vartosenoje vulgarūs prieveiksmiai *pyzdiec*, *pizdiec*, *pyzd.c*, *pizd.c* (rus. vulg. *нусд е’у*) turi formantą *-ey*, skolinys dažniausiai vartojamas reikšme ‘labai blogai, prastai’: Grįši tu namo – ir pyzdec, tu vėl lieki pats su savimi. Prieveiksmis gali būti vartojamas ir enantiosemiška reikšme ‘puikiai, šauniai, neįtikėtina!’: Koks filmas kietas, pyzdec, man patiko. // Te n, karočia, vertimas koks, pyzdec! Tau reiktų pamatyti. Šis prieveiksmis vartojamas ir adaptuotas galūne *pyzdiecas*, *pizdiecas*, *pyzd.cas*, *pizd.cas* ‘visai negerai, prastai, blogai’: Anksčiau daugeliu tokiu atve ju suprasdau, tvarka yra tvarka, bet cia jau pizdecas. Vulgarizmas gali būti eufemizuojamas įvairiais hibridiniais dariniais: *pipieć*, *pip.c*; *vamzdieć*, *vamzd.c*; *kabzdieć*, *kabzd.c*; šie hibridai taip pat morfologiškai adaptuojami tipišku vardažodžių baigmeniu *-as*. *vamzdiecas*, *vamzd.cas*; *pipiecas*, *pip.cas*. Nenorminėje kalboje gana

paplitęs dar vienas prieveiksmis su šiuo formantu: *kapiēc*, *kap.c* (rus. prast. *nane'γ*) 'blogai; galas', jis irgi vartojamas adaptuotas galūne: *kapiēcas*, *kap.cas*.

Prieveiksmiai su -u, -um. Reti prieveiksmiai su šiuo baigmeniu *pl.zum*, *pl.zu* 'plokščiai' galėjo būti hibridiškai (plg. lenk. *plazem* 'plokščiai', LKŽ *plozù* 'kniūbsčiom') pasidaryti pagal (*i*)u kamieno daiktavardžių vienkaskaitos įnagininko kilmės prieveiksmių darybinę analogiją, plg. bk formas: *kryžium* 'kryžmai', *skyrium* 'atskirai', *paviršium* 'viršum'. Kiek savitesnis yra prieveiksmis *ch.jum* 'šalin, velniop', kuris kilęs iš rusų kalbos junginio (rus. vulg. *n xyя'm*), taip pat jis galėjo būti veikiamas minėto darybinio modelio: O koncovkė – ten pare iškė prete nzijas jo vaikai, ir viskas, ir visas tas chujum palikimas, karočia ji liko su ragais.

Prieveiksmiai su -nia. Rusų kalbos priesagos -н- vediniai *chuini*. (rus. vulg. *хуйня'*), *figni*. (rus. prast. *оужня'*, *cherni*, *chierni*. (rus. vulg. *херня*) vartojami reikšme 'prastai, šūdina', bet lietuvių kalbos žargone šis formantas nevertintinas kaip priesaga: Bandom gaudyt eserius - fignia, keletas eseriuku.

Prieveiksmiai su -ato. Baigmuo -ato yra rusų kalbos prieveiksmių tipiška būdvardinė priesaga (rus. -amo), kilusi iš -амыū (ПГ 1980, 285). Žargone su šiuo baigmeniu vartojami tik du reti, morfologiškai neadaptuoti, skolinti prieveiksmiai: *chujov.to* reikšme 'blogai, nekas' (rus. vulg. pr. *хуеџа'mo*): Būna išsimiegu gerai, va dabar jau 2 dienos iš eilės chujovato išvis. Vulgarizmas *pyzd.to*, *pizd.to* (rus. vulg. pr. *nusd a'mo*) 'nuostabiai, puikiai, šauniai': pizdato tikras pk. labai viskas grazu

Lietuvių kalbos žargone, būdvardžio klasėje ši priesaga morfologiškai adaptuojama galūne -as, vėliau iš būdvardžių su priesagomis -ovatas, -atas sudaromi hibridiniai prieveiksmiai su priesaga -ai. *chujov.tai* 'prastai' (: *chujov.tas*, -a; plg. rus. vulg. pr. *хуеџа'mo*), *pyzdav.tai*, *pizdav.tai* 'prastai' (: *pyzdav.tas*, -a; plg. rus. vulg. pr. *nusd oџа'mo*), *debilav.tai* 'debiliškai' (: *debilav.tas*, -a; plg. rus. prast. pr. *дебу оџа'mo*) (Kudirka 2019, 56).

Prieveiksmiai su -ienė, -iena. Nedažnos žargonybės *pyzdienė*, *pizdienė* ir *bybienė* su priesaga ¹¹ -ienė gali būti vartojami kaip predikatyviniai prieveiksmiai reikšme 'blogai, nesąmonė': Blemba, reik susitvarkyt, o tai bibie nė gaunas. Šių vedinių darybinis modelis gali būti susijęs su menkinamos reikšmės vediniais *maišalienė*, *makalienė*, bet taip pat neatmestina darybinė analogija gana gausiems bk valgių pavadinimais (pvz., *kopūstienė*, *žirniėnė*) (DLKG 2005, 117). Panašia reikšme kaip predikatyvinis prieveiksmis vartojamas ir vulgarizmas *bybiėna*: Pareiškė seniai "negaunam detalių, nepristato tokių jau", tai kas čia per bybie na gaunas!

Prieveiksmiai su -auskas. Retokas vartosenoje *pyzdauskas*, *pizdauskas* yra vartojamas kaip predikatyvinis prieveiksmis reikšme 'blogai, prastai': Tėvas mirė ir pyzdauskas – pasikeitė santykiai. Neįprasta šio žodžio daryba gali remtis dažnos pavardinės priesagos -auskasvedinių analogija (dažnomis pavardėmis: *Petrauskas*, *Vasiliauskas*, *Kazlauskas*, *Jankauskas* ir pan.). ¹² Neatmestina ir retų dialektiškų *velniauskas*, -a

‘velniškas, bjaurus; prastas’, *velniauskaip*rv. ‘labai’ ar okazionalių darinių *paširdauskis* ‘mylimasis’ (daugiau žr. LKŽ) įtaka.

Linksnių formų prieveiksmėjimas: vienaskaitos vardininko kilmės prieveiksmiai be formantų

Lietuvių bendrinėje kalboje vardininko linksnis suprieveiksmėja retai (Ulvydas 2000, 119–122; LKG II 1971, 428), dažniausiai tai vadinamieji predikatyviniai prieveiksmiai, kurie sudaro beasmenio sakinio vardinį tarinį (gėda, šlovė, valia, sarmata, pvz.: Taip gyve nti gėda.). Šiais atvejais svarbu pastebėti, kad suprieveiksmėjusi forma netenka galios turėti pažyminį, t. y. nominatyvai gėda, valia pradedami vartoti aplinkybine funkcija, taip pat prasideda šios formos tam tikra semantinė izoliacija nuo paradigmos ir leksikalizacija.

Žargone taip pat yra daiktavardžių, kurie, be savo kaip daiktavardžio pagrindinių reikšmių, gali būti vartojami prieveiksmiškai vardininko linksniu kaip predikatyviniai prieveiksmiai (Vaičiulytė 2012, 60–63; dar dėl termino žr. Holvoet 2003, 72–73; Holvoet, Tamulionienė 2005, 121–123). Žargonybė šakės (plg. rus. sl. &cu' ы ‘galas, mirtis’) vartojama¹³ ir prieveiksmiška reikšme ‘prastai, blogai’: Man jau viskas, šakės! Žargonybė šakės gali būti vartojama ir enantiosemiška (priešinga) reikšme ‘labai gerai, šauniai’¹⁴: labai gerai išlaikyta ir tiuninguota, shakez kokia smagi masinyte Žargone reikšme ‘prastai, blogai’ vartojami ir nominatyvai mišios, batai, šaka, gaidys, ragas, ragai.¹⁵ Žargonybės ragas vienaskaitinė forma gali būti vartojama enantiosemiška reikšme ‘puikiai, nuostabiai, šauniai’: Per tokį laiką pastatyti tokią pilį, čia yra ragas! // Nu ragas!! Nieko sau! Žargonybė ledas vartojama prieveiksmiškai vien tik teigiama reikšme ‘puikiai, nuostabiai’: Wow, kaip ledovai atrodai! Sukuose na Zodziu LEDAS! Tiek daiktavardiškai, tiek prieveiksmiškai gali būti vartojama ir žargonybė praliotas (rus. žarg. npo ėm) ‘prastai, negerai, nekas’: Labai galimas var, kad šymet su ankstyvu trėšimu bus praliotas. Nes ant tiek sniego trėšti beprotybė. Žargonybės paliava (rus. žarg. na' e&o) baigmens adaptavimąsi gali paremti bk dažni prieveiksmiai baigmeniu -(i)a: tyčia, šalia, nežinia, palengva (plg. Pakerys 2002, 566).

Vulgarizmai šikna, žopa (rus. žarg. жо'na), pizda (rus. vulg. nusa a) ', pizė, bybis irgi gali būti predikatyviniai prieveiksmiai, tokiais atvejais jie vartojami reikšme ‘prastai, blogai, nekaip’: Jeigu gerai krito tritaskiai, tai dar nere iskia, kad jeigu tritaskiai nekris tai bus sikna, ta pati galima pasakyti apie dvitaskininku komanda - o jeigu dvitaskiai nekris tai bus sikna? Vulgarizmas pizda gali turėti ir enantiosemišką (priešingą) prieveiksmišką reikšmę ‘puikiai, įspūdingai’: Eik tu sau, pyzda! Aš sakiau, kad laimės, nie ks ne tikėjo!

Asmenuojamųjų ir neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų kilmės prieveiksmiai

Lietuvių bendrinėje kalboje asmenuojamosios ir neasmenuojamosios formos nėra linkusios prieveiksmėti, iš visų prieveiksmėjimu išsiskiria padalyvis, pvz.: *netrukus*, *nedelsiant*, *negaištant*, *beregint*, *bematant* reikšme ‘greitai, tuojau’ ir kt. (Ulvydas 2000, 318–321). Iš dalyvių gali būti pasidaroma prieveiksmių su priesaga *-ai* *užtarnautai*, *dirbtinai*, *deramai*), bendratis prieveiksmėja labai retai (*nepalyginti* ‘žymiai, kur kas’, *žūtbut* ‘būtinai’, *matyt* ‘turbūt’). Asmenuojamosios formos prieveiksmėja dar rečiau: *gal* (iš vns. 2 a. *gali*), iš tariamosios nuosakos kilusi *tarytum* (Zinkevičius 1966, 409). Asmenuojamosios formos prieveiksmio reikšme vartojamos sustabarėjusiose samplaikose: *kaip reikia* ‘tinkamai’, *kiek nereikia* ‘daugiau nei reikia’. Prieveiksmio sintaksinės funkcijos irgi yra savitos, be sakinio aplinkybių (būdo, laiko ir kt.) reiškimo, prieveiksmis gali būti predikatyvinis, t. y. reikšti būseną ir eiti tariniu beasmeniam sakinyje (LKG II 1971, 426).

Naujųjų skolinių tyrimas atskleidė, kad veiksmažodžiai pasižymi ryškiausiu poreikiu atitikti besiskolinančios kalbos gramatinę sandarą: (a) skolintų veiksmažodžių be lietuviško afikso neaptikta, (b) nustatyta tendencija integruotis į lietuvių kalbos paradigmas su kaitybiniais ir darybiniais afiksais (Vaičekauskienė 2013).

Lietuvių kalbos žargone didžioji dalis šios rūšies prieveiksmių yra skoliniai iš rusų kalbos, dažniausiai tai prieveiksmiškai vartojamos bendratys, vartosenos pavyzdžiuose gana ryškus žodžio reikšmės kitimas. Konvertuojant tokią žargoninę vartoseną į norminę kalbą, šiais atvejais būdvardiniai ir prieveiksminiai predikatyvai čia yra galimi abu, kaip ir bendrinėje kalboje (*laikyti švarų* / *laikyti švariai*, *padėti gulsčią* / *padėti gulsčiai*).

Skolinta iš rusų kalbos bendratis *abaldiet*, *abald.t* (rus. žarg. *оба д е ‘mb*)¹⁶ vartojama keliomis reikšmėmis: (a) ‘labai šauniai, puikiai’: O jei dar ir jachta su kotedžu Ibizoje turiu tai išvis abaldet, (b) ‘prastai, visai kvailai; eina sau, gali pakvaišti, geriau nereikia’: Abaldiet, tu 4 dar nemie gojai? Taip pat prieveiksmiškai vartojamas iš bendraties kilęs *gad.ca* ‘gerai’ (rus. šnek. *зод и ‘mбсч*): Kol vasara buvo, nie ko, va atsalo tai irgi panasiai buna, kad uzkuria, dirba, gadyca viskas, musa automata vaziuot, bam ir uzgesta. Kaip predikatyvinis prieveiksmis vartojama ir bendratis *jab.t* su keliais fonetiniais variantais: *jab.t*, *jeb.t*, *jib.t* (rus. vulg. *eba ‘mb*) ‘velniop’: Jibat tokia eile laukt, kol ieini ir tusas baigiasi. Šis vulgarizmas gali turėti ir enantiosemišką reikšmę ‘puikiai; tai bent!’. Nu i r dejimas LEBRONO jebat! ;D auksciausia praba. Svarbu pastebėti, kad žargone žodžiai *jab.t*, *jab.*, *jabal*) vartojami specifiškai (prieveiksmiškai, nekaitomai); iš tikro asmenuojami tik šios šaknies hibridai *jab.linti* ir pan. Tas pats pasakytina apie priešdėlinio vedinio *pajab.t* ir kt. vartoseną. Taip pat kaip predikatyvinis prieveiksmis vartojama bendratis *pajab.t* su keliais fonetiniais variantais: *pajab.t*, *pajeb.t*, *pajib.t* (rus. vulg. *noeba ‘mb*) ‘vienodai, nesvarbu, velniop, nusispjaut!’. Nerandu aš jų, ai, pajabat! Prieveiksmiškai gali būti vartojama ne tik bendratis, bet ir kurio nors

asmens forma, dažniausiai tai paskolintos tiesioginės nuosakos būtojo laiko formos, kurios žargone variantiškai adaptuotos keliais variantais *jabal*, *jebal*, *jibal* (rus. vulg. *еба* ') 'velniop; prastai': *jabal* nie x neveikia! kas per shudas! Panašia reikšme vartojamos ir esamojo laiko tiesioginės nuosakos vienaskaitos pirmojo asmens formos *jab.*, *jeb.*, *jib.* (rus. vulg. *я ебы*) – visos jos vartojamos kaip junginiai su įvardžiu *ja* 'aš': *ja jab.* 'velniop, prastai; po velnių': Nu karocia mergiote puse bedos, bet vyras tai ja jebu...galejo nors ta kusi nuo snukio nusiskust Prieveiksmiškai gali būti vartojama ir analogiška forma: *pisau* 'velniop; nusispjaut':

Zinai pisau as toki atliginima uz toki ir tokios trukmes darba. Manau sveikata brangiau.

Prieveiksmiškai, kaip ir rusų kalboje, vartojamas junginys *ne eбēm*, šio junginio esamojo laiko 3 asmens formos veiksmazodis fonetiškai adaptuotas keliais variantais *nejebi.t*, *nejibi.t*, *nejabi.t* 'vienodai': ar kazkas vezesi uz kandziu uz 5 ar uz 15, manes neje biot, as saslykais gyvas buvau ir man ju per akis uzteko. Aptarto junginio formos su neigiamosios dalelytės variantu *ni-* irgi paplitusios *nijebi.t*, *nijibi.t*, *nijabi.t* 'vienodai'. Žargone gana paplitusi forma *n.pisa* reikšme 'vienodai', tikriausiai tai vertalas iš anksčiau minėtos formos *nejebi.t*: Manęs nepisa! Tegu pats dabar daro...

Tik kelios žargonybės yra skolintos iš anglų kalbos, tai 3 a. veiksmazodžių formos *sucks*, *sux* (ang. šnek. vulg. *sucks*: esam. paprast. l., vns. 3 a. (bendratis: *to suck*)) 'prastai, blogai' ir *rules*, *rulez* (ang. šnek. *rules*, *rulez*: esam. paprast. l., vns. 3 a. (bendratis: *to rule*)) 'puikiai'.

Prieveiksmiškai gali būti vartojami ir liepiamosios nuosakos formos. Žargone paplitusios iš rusų kalbos pasiskolintos suprieveiksmėjusios liepiamosios nuosakos vienaskaitos 2 asmens formos *zajab.s*, *zajeb.s* (rus. vulg. *саебу 'св*) reikšme 'gerai, puikiai, nuostabiai': Jo paklausiau, sąskaitas faktūras duoda, viskas zajabys, daugiau nieko ir nereikia. Taip pat ta pačia reikšme vartojami suprieveiksmėję minėtų formų trumpiniai *zaiib.s* ir *z.ba*. Retesnė suprieveiksmėjusi veiksmazodžio liepiamosios nuosakos vienaskaitos 2 asmens forma, kuri lietuvių kalbos žargone adaptuota keliais variantais *zašib.s*, *zašyb.s*, *zašaib.s* (rus. žarg. *сауубу 'св*) 'labai puikiai, gerai': „Ten už nuomą ne mokam, tik už elektrą.“ – „Tai zašaibys.“

Žargoniniairieveiksmiai be formantų

Šiame straipsnyje jau aptartos suprieveiksmėjusių vardažodžių formos, kurios turėjo linksnių galūnių likučius ar į jas panašius baigmenis. Bet žargone yra dažnų vartosenoje skolintųrieveiksmių, kurie neturi į lietuvių kalbos linksniuojamųjų žodžių panašių formantų ar priesagų, pvz.: *kar.čia*, *kar.če* (rus. šnek. *Нопо 'ue*) 'vienu žodžiu, trumpai tariant', *onlain*, *on-line* (ang. komp. *on-line*) 'interaktyviai', *dzin* 'vienodai'. Maža dalis skolintųrieveiksmių gali būti vartojami niekaip morfologiškai neperkeisti, pavyzdžiui, gana dažni vartosenoje morfologiškai neadaptuotirieveiksmiai reikšme 'gerai; šauniai': *čiki* (rus. žarg. *уу 'nu*, ang. amer. šnek. *check.*, *dabr.* (rus. šnek. *добро* '), *kūl*, *cool* (ang. šnek. *cool*). Bet didžioji dalis skolintųrieveiksmių vartosenoje turi daug fonetiškai pakitusių ir deformuotų variantų: *vabš.*, *vabšie*; *vobšč.*,

vobščie; vobš., vobšie (rus. *всёbye* 'išvis, iš viso, apskritai', *von, vun, vūn* (rus. šnek. *вон*) 'lauk, šalin'. Šis žargoninės kalbos požymis nėra ypatingas, nes pavarčius didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ tomus galima įsitikinti, kad dažnas žodis turi kelis morfologinius variantus ar savitus perdirbinius – svarbiausia yra suvokti, kad turėjo būti (nors ir neįsisąmoninti) ir minėtų variantų, perdirbinių motyvai (dar žr. Vitkauskas 2001, 8). Štai prieveiksmiškai vartojamas skolinys *ok* 'gerai' dėl savo netipiškos, nebūdingos sandaros iškart patiria sistemos poveikį, ir turime nemažai perdirbinių su pridėtais įvairiais baigmenimis (*-i, -is, -iukas*): *.ki* (tai viskas oki // cia dar reikia viska suredaguot, bet juk viskas bus oki, ane?); *.kis, .kiz* (tai parasyk savo ir as tau parasytiu laiskeli :) okiz? // nejuokinkit su sawo nesamone. okis?); *oki.kas*¹⁷ (Tiesiog logikos klaida pavadinime buvo, o jums žiūriu nepatinka, kad pastebėjęs klaidas, apie jas pranešu. Okiukas, daugiau nesakysiu // Okiukas, prisiminsiu kitą kartą, ne pagalvojau kažkaip).

Bendrinėje kalboje tik nedidelė dalis skolinių lieka nekaitomi, tyrimais yra nustatytas polinkis morfologiškai adaptuoti beveik visus skolinius (Rimkutė 2010; Jakaitienė 2009, 236). Lietuvių kalbos žargone situacija yra analogiška: didžioji dalis žargonybių integruojasi į lietuvių kalbos derivacines ir fleksines paradigmas, ir tik maža dalis žargonybių lieka morfologiškai neadaptuotos. Šį tipišką ir sistemingą žargonui dėsningumą galima pailiustruoti rusų kalbos žargonybės *оуо о'* šaknies žodžiais skirtingose kalbos dalių klasėse. Morfologiškai neadaptuota forma *fūfl.* gali būti vartojama daiktavardiškai reikšmėmis 'nesąmonė' (Tau ne gėda rašyti tokį fuflo? 2 metai patirtis gfx, ir ne žinoti kas yra logotipai?), 'falsifikatas, klastotė' (Eilinis kitaiskas fuflo.). Gali būti vartojama būdvardiškai reikšmėmis 'suklastotas, neoriginalus' (nuėjau i turgu.. nusipirkau fuflo.. parašau jums ir sakau kad tai kvepalai iš UK.. kaip isitikinsit kad aš meluoju?). Taip pat neatmestina ir prieveiksmiška vartosena reikšme 'prastai, neoriginaliai, kaip falsifikatas': Tas spiderwire tai man atrodo fuflo, pilni gariunai, o ten talkovo dalyko nera. – šiuo atveju tiek būdvardiška vartosena reikšmėmis 'prastas; suklastotas, neoriginalus', tiek daiktavardiška 'šlamštas; falsifikatas' irgi įmanoma. Bet daiktavardžio ir būdvardžio klasėse morfologiškai neadaptuota forma *fūfl.* (plg. rus. *оуо о*) vartosenoje lieka nuošaliau, standartiškai adaptavimosi metu realizuojamos produktyvios daiktavardžio gramatinės kategorijos (giminė,

skaičius, linksnis): *f.fla, f.flas*. Su šiomis formomis vartosenoje konkuruoja ir galūnėmis adaptuoti skoliniai priesaginiai vediniai *fūfli.kas* (rus. žarg. *оуо ян*), *f.felis* (rus. žarg. *оу'ое в*), *f.flikas*. Būdvardžio klasėje skoliniai priesaginiai vediniai *fūfl.vas, -a* (rus. žarg. *оуо о'ёбуѳ*) 'netikras, suklastotas; prastas, nekokybiškas', *fūflavas, -a* konkuruoja su darių lietuviškų priesagų (*-inis, -iškas*) hibridais: *fūfli.kinis, -ė* (: *fūfliakas*) 'netikras, suklastotas; prastas, nekokybiškas', *fūfli.kiškas, -a* (: *fūfliakas*), *f.flinis, -ė* (: *fūflo, fūflas*), *f.fliškas, -a* (: *fūflo, fūflas*). Savo ruožtu ir prieveiksmio klasėje: *fūflovai, -a* (: *fuflovas*, plg. rus. žarg. *оуо о'ёо*) 'suklastotai; prastai, nekokybiškai', *fūfli.kiškai* (: *fūfliakiškas*), *f.fliškai* (: *fūfliškas*).

Šie aprašyti dėsningumai būdingi daliai ir kitų neadaptuotų formų (pvz., *crazy*, *cool*), jos vartosenoje lieka nuošaliau, nes nėra pritapusios prie derivacinių ir fleksinių paradigų, bet yra ir grupė morfologiškai neadaptuotų žodžių (pvz., *chan.*, *slab.*), kurie žargone vartojami tik kaip prieveiksmai. Pats dažniausias tokios vartosenos atvejis – sąmoningas tokios žargonybės pasirinkimas: O, man į PM, ar į e-meilą "slabo" parašyt, kad į re nginius patalpinčiau? // Idomu, kada tie didieji kovotojai isdrys "verslynynku" tinklus patikrinti, suskaiciuoti ir surinkti? Tikriausiai "per slabo" arčiau rimtu bachuru prieiti? Šiuo atveju „normiškesni“ *per silpna*, *slabnai*, *nepajėgu* neturėtų familiarumo, įmantravimo ir kt. ypatybių, taip pat išskyrimas kabutėmis nurodo, kad rašantysis žino tokios raiškos vertę.

Reikšme 'blogai' kaip predikatyviniai prieveiksmai gali būti vartojamos žargonybės *kap.t'* (vok. *kaputt*), *amba*, *ambo* (rus. prast. *a'mba*, lenk. šnek. *amba*), *aut*, *out* (ang. *out*, plg. rus. žarg. *a'ym*), *kaj.k* (rus. prast. *naan'*), *kird.ch*, *kird.k* (rus. prast. *nupdy'n*), *chan.* (rus. šnek. *xana'*). Kai kurie skoliniai prieveiksmai integruojami į fleksinę ar derivacinę sistemą: variantiškai vartojami adaptuoti priesaga (*kaj.kai*) arba galūne (*kird.kas*, *autas*).

Vulgarizmas *chui* (rus. vulg. *xyŭ*) reiškė 'nė kiek, nieko' taip pat gali būti vartojamas prieveiksiškai: Chui tu ją atplėši! // Chui ten firma, šaraga kažkokia ne aiški. Eufemizmai *chrien*, *chren* (rus. vulg. *xpen*), *chier*, *cher* (rus. vulg. *xep*), *fig* (rus. prast. *oŭz*) taip pat vartojami kaip predikatyviniai reiškė 'nė kiek, nieko'. Vulgarizmai *derm.* (rus. prast. vulg. *д ермо'*), *gavn.* (rus. vulg. *зоѣно'*, lenk. vulg. *gówno*) irgi gali būti vartojami kaip predikatyviniai prieveiksmai reiškė 'blogai; šūdas': zodziu gavno gavos su amerikanska plevele, su kiniska gal ir geriau butu buve Tokia pačia prieveiksiška reiškė 'blogai, prastai' gali būti vartojami ir šie skoliniai: *šaiže* (vok. *Scheiße*), *šit*, *shit* (ang. vulg. *shit*), *šab.š* (plg. rus. prast. *uaба'u*). Retai vartojami slavizmai *z.prasta* (rus. šnek. *sa'npocmo*) 'lengvai, paprastai', *tichari.* (rus. prast. *ѣмухаря'*, *ѣ мухаря'*) 'slapčiomis', *mimo* (lenk. *mimo*, rus. *mu'mo*) 'prošal'. Gana savitas hibridinis darinys yra prieveiksmais *nemat.* 'aklai, nepatikrinus' (turbūt pagal analogiją *č.rez nemog.* (rus. šnek. *ue'pes ne mozy'*) ar pan., nors neatmestina ir baigmens analogija pagal bk prieveiksnius *sykiu*, *pusbalsiu*, *akimirksniu*, *piestu*). Dabar jau pasenęs *laf.* (rus. prast. *аоа'*) vartojamas teigiama reiškė 'gerai, puikiai'. Žargonybė *s.ksi*, *s.xy*¹⁸ (ang. *sexy*) vartojama keliomis reikšmėmis: 'seksualiai' ir 'įdomiai, šauniai, patraukliai'. Šis prieveiksmais dėl jau minėtų priežasčių vartosenoje yra nurungtas paplitusio hibrido *seksovai*. Pasitaiko ir daugiau anglų kalbos kilmės prieveiksnių (pvz., *random* (ang. *random*)), bet ne visi linkę paplisti nenorminėje kalboje. Turbūt dėl dubliuojamų funkcijų prieveiksmais *really* 'tikrai' nenukonkuruoja seniau adaptuoto norminio *realiai*, neadaptuotas skolinys vartojamas tik kaip stilinis įmantravimas ar citata, svetimos kalbos fragmentas: Metų krepšinio mįslė išrinktas klausimas „Kas pirkto ar ne pirkto LKL finalą?“ Really? :D Su tokia pat sekme pabandymui galite padaryti ir balsavimą "Kas geresnis Rytas ar Prie nu Rudupys?"

Išvados

Straipsnyje aptarti 112 lietuvių kalbos žargono pavieniai suprievismėję žodžiai ir prievismiai be formantų. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad svetimas kalbinis vienetas, atsiradęs kitos kalbos kontekste, patiria asimiliaciją – jis vienaip ar kitaip transformuojamas pritaikant jį prie kalbinės sistemos.

1. Daugiausiai (47, 41,9 %) yra suprievismėjusių pavienių žodžių, turinčių tam tikrus formantus. Daugiau formantų yra slaviškų (-om; -am; -em, -iokas, -iakas; -ec, -ecas; -u, -um; -nia; - ato), lietuvių k. kilmės formantų mažiau (-in, -ėn, -on, -iop; -lika, -ienė, -iena, -auskas). Adverbializuoto darinio šaknis gali būti pasiskolinta kartu su formantu, bet galimi ir analoginiai hibridiniai vediniai jau lietuvių k. žargone su skolintu formantu.
2. Iš linksnių formų be formantų kilusių prievismių nedaug (14, 12,5 %), dažniausiai suprievismėja vienaskaitos vardininkas, kaip ir bk. Daugiausiai žargonybių lietuvių k. kilmės, slavizmai tik keli.
3. Iš asmenuojamųjų ir neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų kilusių prievismių nedaug (16, 14,3 %), dažniausiai tai skolintos rusų kalbos suprievismėjusios bendratys ar asmenuojamos formos. Anglų ir lietuvių kalbos kilmės šio tipo žargonybių tik kelios.
4. Nemažai yra skolintų prievismių be formantų (35, 31,3 %). Daugiausiai tai fonetiškai, grafiškai adaptuotos slavybės; nedaug šio tipo žargonybių, kilusių iš anglų ir vokiečių kalbų.
5. Įvade minėta prielaida, kad žargonas neturi sistemos yra nekorektiška, nes tirtųjų žargono prievismių adaptacinės ypatybės yra nulemtos sistemiškų dėsningumų: (a) žargoninė leksika yra adaptuojama fonetiškai ir grafiškai pagal svetimųjų fonemų substitucijos kuo artimesnėmis savosioms principą, (b) žargoninė leksika linkusi kopijuoti darybinius modelius ir integruotis į lietuvių kalbos derivacines ir fleksines paradigmas, (c) dalis žargonybių lieka morfologiškai neadaptuotos tik dėl prievismio specifinės ypatybės – riboto kaitymo.

Literatūra

- Aleksandravičiūtė, Skaistė 2008, Paieškos sistemos Google naudojimo galimybės tiriant kalbos reiškinius, *Kalbos kultūra* 81, 266–282.
- Banuševičienė, Ksenija 2019, Semantinė ir morfologinė daiktavardinių anglicizmų adaptacija daugiakalbystės aplinkoje, *Sustainable multilingualism: 5th international scientific conference of Institute of Foreign Languages: conference abstracts*, Kaunas: VDU, 26–27.
- BSŽ – Antanas Pakerys (red.), *Bendriniai XX a. spaudos žodžiai: dažninis žodynas*, Vilnius: MELI, 2004.

- Čepienė, Nijolė 2006, *Lietuvių kalbos germanizmai ir jų fonetinės ypatybės*, Vilnius: LKI.
- Davlevič, Miroslav 2012, *Trumpoji lenkų kalbos gramatika: kalbos dalys, linksniavimas ir asmenavimas*, Vilnius: VUL.
- DLKG – Vytautas Ambrazas (red.), *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: MELI, 2005. Durkin, Philip 2014, *Borrowed Wors: A History of Loanwords in English*, Oxford: OUP.
- Filipović, Rudolf 1980, Transmorphismization: Substitution on the morphological level reinterpreted, *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia* 25 (1–2), 1–8.
- Fischer Roswitha, Pułaczewska Hanna (eds.) 2008, *Anglicisms in Europe: Linguistic Diversity in a Global Context*. UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Gavenauskienė, Danutė 2001, *Kalbos kultūros vadovėlis*, Vilnius: Homo liber. Girčienė, Jurgita 2012, *Naujoji lietuvių kalbos leksika*, Vilnius: Edukologija.
- Girčienė, Jurgita 2005, *Naujųjų skolinių atitikmenys*, Vilnius: LKI. Görlach, Manfred 2002, *English in Europe*, Oxford, New York: OUP.
- Griškevičienė, Jolita 2003, *Lietuvių kalbos kultūros vadovėlis*, Vilnius: Homo liber.
- GWJP – Renata Grzegorzczkova, Roman Laskowski, Henryk Wróbel (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego: Morfologia*, Warszawa: Naukowe PWN, 1999.
- Holvoet, Axel 2003, Laisvieji predikatyvai ir jų sintaksiniai ryšiai, *Sintaksinių ryšių tyrimai*, Vilnius: LKI, 67–78.
- Holvoet Axel, Tamulionienė Aurelija 2005, Antriniai predikatyvai, *Gramatinių funkcijų tyrimai*, Vilnius: LKI, 115–172.
- Irwin, Mark 2011, *Loanwords in Japanese Amsterdam*, Philadelphia: Benjamins Publishing Company.
- Jakaitienė, Evalda 2009, *Leksikologija*, Vilnius: VUL.
- Keinys, Stasys 1999, *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*, Šiauliai: ŠUL.
- KKP – Pranas Kniūkšta (sud.), *Kanceliarinės kalbos patarimai*, Vilnius: MELI, 2002.
- KP – Rita Miliūnaitė (sud.), *Kalbos patarimai: Kn. II: Sintaksė 1. Linksnių vartojimas*, Vilnius: MELI, 2003.
- Kudirka, Robertas 2019, Lietuvių kalbos žargono priesaginių prieveiksmių morfologija ir adaptacinės ypatybės: priesagos -ai hibridiniai vediniai iš priesaginių rusų kalbos kilmės būdvardžių, *Respectus Philologicus* 36 (41), 47–59.
- Lanza, Stefano Maria 2011, Morfologinė italizmų adaptacija lietuvių kalboje, *Kalbos kultūra* 84, 202–213.
- LKE – Vytautas Ambrazas (red.), *Lietuvių kalbos enciklopedija*, Vilnius: MELI, 1999.
- LKG – Kazys Ulvydas (red.), *Lietuvių kalbos gramatika*, t. I–III, Vilnius: Mintis, 1965–1976.
- Haspelmath, Martin (ed.) 2009, *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*, Berlin, New York: Gruyter, 2009.

- Markevičius, Aurimas 2012, Kalbos dalių paribio problemos, *Acta Linguistica Lithuanica* 67, 140–155.
- Pakerys, Antanas 2002, *Akcentologija: skaitvardis, įvardis, veiksmažodis,rieveiksmis, dalelytė, prielinksnis, jungtukas, jaustukas, išiktukas*, Vilnius: MELI.
- Pakerys, Jurgis 2014, Naujųjų skolinių duomenų bazės veiksmažodžių morfologija, *Taikomoji kalbotyra* 3, <https://taikomojikalbotyra.lt/ojs/index.php/taikomoji-kalbotyra/article/view/28/22> (žiūr. 2020-03-20).
- Pakerys, Jurgis 2016, Morphological adaptation of adjectival borrowings in modern Lithuanian, *Baltistica* 51 (2), 239–269.
- Paulauskienė, Aldona 1983, *Lietuvių kalbos morfologijos apybraiža*, Kaunas: Šviesa.
- Paulauskienė, Aldona 1994, *Lietuvių kalbos morfologija*, Vilnius: MELI.
- Pupkis, Aldonas 2005, *Kalbos kultūros studijos*, Vilnius: Gimtasis žodis.
- Pupkis, Aldonas 2005, *Kalbos kultūros studijos*, Vilnius: Gimtasis žodis.
- Rimkutė, Erika 2004, Dar kartą apie iliatyvą, *Kalbos kultūra* 77, 124–128.
- Rimkutė Erika, Raižytė Jūratė 2010, Morfologinis skolinių adaptavimas lietuvių kalboje, *Lietuvių kalba* 4, <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/21> (žiūr. 2020 03 10).
- Rudaitienė Vita, Vitkauskas Vytautas 1998, *Vakarų kalbų naujieji skoliniai*, Vilnius: Enciklopedija.
- Sharp, Harriet 2001, *English in Spoken Swedish: A Corpus Study of Two Discourse Domains*, Stockholm: AWI.
- Smetonienė, Anželika 2005, *Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai XVI–XVII a. LDK tekstuose: disertacija*, Vilnius: LKI.
- Šukys, Jonas 1998, *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartosena ir normos*, Kaunas: Šviesa.
- Treffers-Daller, Jeanine 1994, *Mixing Two Languages: French-Dutch Contact in a Comparative Perspective*, Berlin, New York: Gruyter, 1994.
- Ulvydas, Kazys 2000, *Lietuvių kalbosrieveiksmiai*, Vilnius: MELI.
- Ulvydas, Kazys 1967, Vienaskaitos vietininkųrieveiksmėjimo klausimu, *Lietuvių kalbotyros klausimai* 9, 6–41.
- Urbutis, Vincas 2009, *Žodžių darybos teorija*, Vilnius: MELI.
- Vaicekauskienė, Loreta 2007, *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartosena*, Vilnius: LKI.
- Vaicekauskienė, Loreta 2014, Naujųjų skolinių kaitybinio ir darybinio adaptavimo modelių produktyvumas, *Taikomoji kalbotyra* 3, <https://taikomojikalbotyra.lt/ojs/index.php/taikomoji-kalbotyra/article/view/24> (žiūr. 2020 02 25).
- Vaičiulytė-Semėnienė, Loreta 2012, Prieveiksminiai antriniai predikatyvai, *Baltistica* XLVII (1), 51–72.
- Valeckienė, Adelė 1967, Kitų kalbų kilmės žodžiai lietuvių kalbos morfologinėje sistemoje, *Lietuvių kalba tarybiniais metais*, Vilnius: LKLI, 108–128.
- Vaskelaitė, Ramunė 1998, Vidaus einamasis vietininkas dabartinėje publicistikoje, *Kalbos kultūra* 71, 48–54.
- Vitkauskas, Vytautas 2001, *Lietuvių kalbos tarties žodynas*, MELI: Vilnius.
- Zinkevičius, Zigmas 1966, *Lietuvių dialektologija*, Vilnius: Mintis.

РГ – Наталия Шв дова (р д.), Русская грамматика. Фонетика. С
оо&образо&ание. Морфология, т. 1, Москва: Наука, 1980.

Leksikografiniai šaltiniai

Czeszewski, Maciej 2006, Słownik polszczyzny potocznej, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Kudirka, Robertas 2012, Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodynas, Kaunas: Technologija.

OED – Oxford English Dictionary, <https://www.oed.com> (žiūr. 2020 03 15)

Vaitkevičiūtė, Valerija 2003, *Didysis lenkų–lietuvių kalbų el. žodynas*, Marijampolė: M. Martišienės vertėjų biuras.

Кв с л вич, Дмитри 2005, То по&ый с о&арь ненормати&ной енципи
русского языка, Москва: Астр ль.

Моки ко Вал р, Никити а Татьяна 2000, Бо ыой с охарь русского жаргона,
Са кт- П т рб рг: Нори т.

Santrumpos

bk: bendrinė kalba

fam.: familiarus

kompiuterių

prast.: prastakalbės

prv.: prieveiksmis

šnek.: šnekamosios

kalbos vulg.: vulgarus

žarg.: žargono

1 priedas. Suprieveiksmėjusių pavienių žodžių (su tam tikrais formantais) vartosenos pavyzdžiai¹

Prieveiksmiai su -in, -èn, -on, -iop: Tai, kad tie tyrimai efekto jokio neduos, o žmonės ir taip mato, kad viskas sikonon. // Pinigai šikonon! Dvi valandos išbrauktos iš gyvės nimo! Nors filmas iš tiesų trunka valandą keturiasdešimt. // Nieko jis čia tau ne pakaups tik pinigai ruron bus o creatinas į tualetą. // GEROS RUNGTYNES SU PERGALE VISUS!!! BYBIN TEISEJUS! // Tai ar Kubilius turėjo sėdėti ir žiūrėti kaip viskas zopon eina? // Eik bybiop vatnyke susmirdes.

-om: ne labai suprantu ka Rytas darytu kitame etape?nu nukale fuksom Barcelona,o kas daugiau? // Mygom eini! // saremiai kaip tik tuo mome ntu uzejo, tai juokas mygom isgaravo. // Popsovo šlamšto tai navalom. // jei tokiu tempu tai gre iciau bus pigiau iki gariunu rackom nushliauzti,

nusipirkti // Tai kaip suprantu Alonsui vapse kaip rakom iki me nullo, ne t nefiguroja diskusijoje del geriausio vardo. // Juos išmetė, kad mokesčių nemokėjo, šiaip, našarom gyve no.

-am: Žiūriu ir skelbimuose, ten irgi nėra padėta už atitinkamą kainą, gerus variantus mygam išne ša. // nusiunti CV i bet kuria is bbz kiek kompaniju, nes cia furistam darbu navalam // Kažkiek galiu pateisint filmų, muzikinių kūrinių siuntimus "našaram", ne s tokio dalyko tu nepabandysi. // Jei sve ikatos zavalam ir e ne rgija liejasi per krastus, tai gal ir nie ko blogo negerus vaziuot.

-em (-ėm): tau iki to lopo ...rakem per visa pasauli reiktu nuropot :) be sustojimu // Mum dar iki tokio svorio kaip rakem iki sanchajaus // mesliau bijai kelt raga rakem busi patvarkitas

-u, -um: ne sugebat normalaus biznio varyt, kad uzdarbis butu normalus, tai chujum vabscie uzsidadykit savo firmeles // Jei tą daiktą galvotumėt statyti "ant kanto, ne plozu" - gal ir verta susimąstyti // Dalytė,kuri už juos visus gula plozu,kad jie "šve ntie ji",ne s yra jos draugai // vie nu zodziu, esme tokia: pradejo gerti jie iki plozum sliauziojimo...

-lika: daba nzn ne t kas daryt, instaliavau isinstaliavau ir perinstaliavau jau aniolika kartu // Buvau aš ten jau aniolika kartų, tai aš ten savas. // metai tai nelabai svarbu aisq ne turi but aniolika metu skirtumas // nie kam ne re kome nduociau sio serviso, p irma, kad ne nusimano ka daro, antra, ta pati gedima tvarko aniolika kartu ir nie kaip nesutvarko // Jei mėgstate bulves ir esate jas išbandę gaminti niolika skirtingų būdų, tai tikriausiai esate girdėję ir apie švedišką hasselback bulvę s

-iokas, -(i)akas: „Matysi?“ – „Jo, no rmaliokas!“ // <Dzesma> kaip sekasi? <Madon> normaliokas... <Madon> o tau? //

<orchideja`> kaip tau sekaliokas? <Vasiokasss> gerai <Vasiokasss> o tau? <orchideja`> normaliokas // Ryt ryte į kauną, pasiči upt draugę, tada atgal į vlno, tada pirmadienį turbūt vėl į kauną, o tada vėl atgal į vln. normaliakas // Galvojau monitarui pize, pakeiciau pc ir normaliakas. // ant mopedo buvo panashus garsas tai del to kad vele nas klibedavo... su treciu begiu lygei tas pac garsas atleidus gaza na o su kitais lyg ir normaliakas // Dabar bus pyzdakas! // Nu gaidys gaunas, pyzdakas!

-ec, -ecas

pyzdiec, pizdiec, pyzdec, pizdec 1. 'labai blogai, prastai': Ir pizdec, žiūriu, kad jisai jau sie nom lipa, aš jam metadono daviau. // Paskui duok į galvą – i r pyzdec, pareiškimą parašys. 2. 'puikiai, šauniai, ne įtikėtina': Ir piešinys geras, ir portretas pyzdec! // Strasbūre sutikom Naujus, ten tai vietelė pyzdec. // Koks filmas kietas, pyzdec, man pati ko. // Te n, karočia, vertimas koks, pyzdec! Tau re iktų pamatyti. // cia tai pizdiec gera nesamone, afigienai

pyzdiecas, pizdiecas, pyzdecas, pizdecas 'visai nege rai, prastai; prasti popieriai, krachas': kaip suse no per 10 metu tai visiškai pyzdecas... // Kur jus padorus zmone s valdzioje...auuuuuuu! ka ne matot, kad artinasi visiskas PIZDECAS // atsiprasau visu kome ntatoriu..na cia visiskas pizdecas..300 000 euru per metus! // tai kas vyksta yra visiskas pizdecas, net sunku patiket...

vamzdiec, vamzdec; vamzdi ecas, vamzdecas: ten su elektronika po to buna vamzdec, jei daro siknarankiai. // ten ytariu arba to ekrano kontaktai apsioksidavo, arba ekranui vamzdiec. // Vamzdiec, atriso rusams rankas, praside s problemos. // Ar vamzdiecas imtuvui nuo smugio ar motoras kokius trigdzius kelia? // Keliai nuo prastų iki blogų, o nuo pusiaukelės – visiškai vamzdiecas.

piepiec, pipec; piepiecas, pipecas: Atvaziavo GA prie upes upetakiu ne rsto metu, pamate zmogysta su meske re ir piepiec. Nereik jokių irodymų, nie ko. // Tai su paskutine misija bus piepiec jei traininge nesise ka // Nu visai pipec! // nu piepiecas, truksta žodžių...visai musu prezide nte išprotejo // sve ikatos apsaugos sistema - jau se niai visiškai PIPECAs. Švietimo sistema - dar ne visiškai, bet jau irgi PIPECAs.

kapiiec, kapec; kapiecas, kapecas: Jei tik jis užde ngiamas - komandai kapiiec. // Jau nebe kapiiec. Jau pizdiec. // kroatijoje su tokiu svaidimu, zaidimu be minties ir tokia skyleta gynyba - bus kapecas // Pagal kome ntarus gaunasi, kad šitai kompanijai pareina pilnas kapiecas.

-nia: tai tipo su be nzu trauke labai labai gerai, o su dujom taj jau visiska chujnia? // pradejo man knisti prota po to kad tipo pas mane su stabdžiais huinia yra. // jau ir chebros ant ezero daug, bet matome, kad jiems taip pat kaip mum, vaiksto is vietos i vieta, tada chernia, kliovo nematam

-ato: normalus yra tik kad su batarkem chujovato yra, ne s reikia issimti kai ne naudoji // Kai kam chujovato... Juk fondai ne is dangaus, o kazkie no saskaita, ar ne per juos kirsinami zmones, plaunamos babkes // Butu idomu sudalyvaut, tik su laisvo laiko stoka tai biski man chujovato, nes as is Telsiu rajono todel ir klausiu. // nejauti, kad tau paciai chujovato ten but gali? // Nu geras :) chatules aišku zb ir gyve na jie ne xujovo o pizdato

-ienė, -iena: Blemba, reik susitvarkyt, o tai bibie nē gaunas. // shudu shudas pyzdiene kvadratu čia ne konkursas. // Serbai išsire nka kurioj nori buti grupė, sumoka stafke ir burtus ištraukia pagal serbu norus. Kito paaiškinimo nežinau kodėl iškarto ne ištraukė. Kažkokia bybiena kitaip nepasakysi. // Kas čia per bybiena gaunas!

-auskas: Tėvas mirė ir pyzdauskas – pasikeitė santykiai. // „Tu dabar ne padarai?“ – „Ne, viskas, pizdauskas.“ // butas be ndrai pirktas- nors pradinis įnašas -mano dalis, bet jau santuokoje . ir pizdauskas. ne įrodysi kad realiai norėčiau jį tiesiog išmest ir viskas. // As manau jog tiek as tiek tu, tiek visi cia kome ntuojantis suvokia jog Rytui bus totalus pyzdauskas tokiu atveju

2 priedas. Vienaskaitos vardininko kilmės prieveiksmiai be formantų

batai ‘bėda; blogai’: Tik ne pamirsk kartu gerti visokius vaistus kad kepe nis pravalytu nes kitaip po kiek laiko ar se natve j bus BATAI. // Tau bus batai, durneli! // kodėl AVG vakar ne turėjo tam antiviruso... Dabar bijau ir prie kitų kompių lysti... jaučiu bus batai

bybis ‘prastai, blogai’: Jeigu taip kalsi – tai bybis bus! // Stengiausi, bet bybis gavosi. // Bybis čia tokie serveriai! Prisijungiau ir nulūžo servakas!

gaidys 'prastai, blogai': Jeigu taip, tai čia gaidys. // Gaidys blet čia gaunasi. // Jo, vakar buvo gaidys, bet ryto krypties vejo ne reiketu kaltinti.

ledas 'puikiai, nuostabiai': Wow, kaip ledovai atrodo! Sukuose na Zodziu LEDAS! // „Nu kaip?“ – „Ledas.“ // va cia tai aparatas! ledas!

mišios 'prastai, blogai': cia misios tau paciam butu o ir pinigine paplonintum ir dar pats i aki gautum. // Sako, melskis bahuras, tau misios. // Pe nktadie nį rašom anglų iš pe nkių laikų. Bus šakės, mišios. // Matosi, su gramatika mišios tau.

pizda 1. 'prastai, blogai': Pe nktą valandą jau pizda, nie ko nėra. // Tada jau buvo pizda, nusitašęs. // Pizda blet, nie ko neiše is!

// Viskas, pyzda jam! // Supuvus jinai, donkratą kur kiši, le nda kiaurai, pizda! 2. (e nantiose miška re ikšme) 'puikiai, įspūdingai': Aš atsigulčiau trečią ir atsikėliau apie vie nuoliktą, man taip faina buvo miegot – pizda, ranka nuti rpus, ne galiu pasijudinti, galvoju, kaip čia dar pamiegot.

pizė 'prastai, blogai': Pizė, sugadinau biški. // Išgėrėm tą bonką, o taip pasigėrėm, kad pizė. // O dabar tai jau pizė!, kapai!

paliava 'prastai, negerai, nekas': Jos name lyje ras – tai paliava. O mus matė die ną, paliava, dar jinai me ntūroj dirba, ten sekretorė. // Dabar tai atsigavo, o buvo paliava išvis.

praliotas 'prastai, negerai, nekas': Biski praliotas, kad grafike ne numatytas laikas // mazi miesteliai irgi pavojinga,ypac be pazystamu,daug le nku lietuviu,mazai darbo,taip kad gali irgi praliotas buti

ragas, ragai 1. 'blogai, bėda': Gerai jei dirba iš karto gerai, kitaip ragas. // Iš Klinikų važiauvau, tai irgi ragas, nėra keleivių išvis. // nuo smugio y subine pradejo suktis skersas, nu paciuoze kokia 30 metru ir atbulas y griovy.....pizdec karoce, ragai 2. (e nantiose miška reikšme) 'puikiai, nuostabiai, šauniai': Marčius žaidžia – ragas, iš pradžių ne mokėjo, o dabar varo! // Per tokį laiką pastatatyti tokią pilį, čia yra ragas! // bliamba kaip gerai atrodo..ragas.. // Nu ragas!! Nieko sau!

šaka 'prastai, blogai': Nu ten išvis, šaka! // Šaka, vsio!

šakės 1. 'prastai, blogai; geriau nereikia': Tau bus šakės! // Atrode, kad mums shakes. Pasirode, kad neatrode. // Rimtai!? Nu šakės... // Zmogelis isikalbejo, kad jam shakes, ir matyt susirgo sunkia depresijos forma // Nedirbčiau kariuome nėj, jei ne mylėčiau cirko, ten tokių bajorių įvyksta, ten tokių atsiranda, kad šakės. 2. (e nantiose miška reikšme) 'labai gerai, šauniai':

<Irmulia> ale ot kokia idomi:D <Irmulia> niu shake zzz // shakes kad patikai ce visiems..

šikna 'prastai, blogai': bus sikna ir kiekvie nas suprantantis kaska ekonomikoj tai zino. // Po pirmos atkarpos bus "šikna", po antros "šikna" bus didesnė, po trečios "out", po ketvirtos jau "koma" // Zmogaus logika: matau, kad bus sikna, bet vistiek vaziuoju.

žopa 'prastai, blogai': gal muzika visai nie ko, bet kas ten darosi nakti tai visiska zopa // gerai gali nebe nt tepalus pakeist. bet kas liecia variklio elektronikos darbus, tai tikrai ten zopa.

3 priedas. Asmenuojamųjų ir neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų kilmės prieveiksmiai

abaldiet', abaldet' 1. 'labai šauniai, puikiai': Nuostabios foto, dar kai pagalvoju, kad raiste, kur pilna akivarų, darė moteris su kilograminiu fotiku rankose, tai visai abaldiet. // Karoc, chebryte, jumi neisivaizduojat kaip Klaipėdas didžiajam submarine, dar zinomam kaip KURSKAS, ir faina. Ve ntiliatoriai sukas, maistux fainas. Zodziu - abaldet. 2. 'prastai, visai kvailai; gali pakvaišti, geriau ne reikia': Tevo golfas 2 85m. su dujom koki nuo 90m. o ka, rida abaldet kokia didele ir nie ko dirba variklis gerai, tik kebului ame n. // 30 Lt per menesi abaldet :) As uz inte rne ta tiek moku

gadyca 'gerai': šiaip tai tos naujos maikės, tai tikrai gadyca atrodo, tik tas va tas kalnie rius kažkoks lievas // jo buvo gadyca ir padraginom ir pasimale po miesta :)

jabat', jebat', jibat' 1. 'velniop': Nu jebat tokie sirgaliai, tokiem atsisukus ta pacia plyta i morda paleist reike tu. // Demesio stoka jibat kaip ne rvina tokios, galvoja idomu mum ziure t 2. (enantiose miška reikšme) 'puikiai; tai be nt!, nie ko sau!': panasiu filmu i sita gal zinot koku apie mafija ir pns, paziurejau vakar sita filma tai jibat kaip patiko :D

pajabat', pajebat', pajibat' 'vie nodai, ne svarbu, velniop, nusispjaut!': Skolą atidavė, įsivaizduoji? Galvoju, pajabat, grįš iš Airijos po metų ir atiduos. // Iš tikro esu pijokas, alkoholikas – ir pajabat!

jabal, jebal, jibal 'velniop; prastai': jebal as tuos kiniecius, jei taip vadovautis tai sunis valgyt pradesim // jabal negalima tokiau

filmu kurti paskui dar atsiras koks psichas

jabu, jebu, jibu 'velniop; prastai; po velnių': as konkrečiau kalbeju apie e 60 pvz :] dizainas salono tai ja jibu.. // Ja jibu! Krw admynai daunai sito webo, diskriminacija.

nejebiot, nejibiot, nejabiot 'vie nodai': Man ne jibiot jusu kalbos.... KALBEKIT KIEK NORIT! // mane s jos nejebiot, as jas

ignoruoju, ignoruok tuos spaudikus ir tu

nijebiot, nijibiot, nijabiot 'vie nodai': nie kam nijibiot spoguoto mudako nuomone :) // dabar as drasiai ant masinos lipdau white power lipdukus ir kaip sakoma nijabiot ka kiti apie tai galvoja.

nepisa 'vie nodai': Manes ne pisa vapse kaip rasau cia ne diktantas koks, kad tureciau rasyt be klaidu. // manes nepisa loche ka

tu galvoji ir ka tu manai ir isvis tu man sudo vietoje

pisau 'velniop; nusispjaut': nie ko gero.todel ir nejau.jabal 25lt bilietas,dar laukia ejlej trintis kokia valanda 15 laipsniu saltyje pisau. // pirmaujame pagal vaiku pardavima uzse nie ciams. pisau tokia demokratija

sucks, sux 'prastai, blogai; šūdas': Filmukai ne blogi, bet gameplay atrodo sux.. koks Devil may cry ar ne t Matrix smagesnes kovas turi // Gal ir spol, bet labai jau gremezdishkai atrodo.. Sux... Ir vel blogai. // ambasadore net i dokus ne paziurejo, pasake:

anglu kalba ir lietuvoj gali mokintis. sux // tipo per 10 die nu turiu sumoke ti bauda ir dar 150 lt papildomai uz antstolio paslaugas arba teismas ar kazkas panasaus sucks

rules, rulez 'puikiai; jėga': logo visai rulez atrodo // Atjungiu cd-rw - rulez, ir atvirksciai, kai atjungtas dvd-rw - irgi rulez.

zajabys, zajebys 'gerai, nuostabiai': Nerealiai zajabys. // siaip kas golfe zajabis kad taisymas uz dyka, o dyzelio nelabai patarciau imti

zaibys 'gerai, nuostabiai': tai tau zaibys kad taip nuskilo, o mums ne pasise ke ir pinigų sumokejom ir nie ko gero // Žiauriai ZAIBYS siunčia, ne s kai siunčiausi iš The Pirate Bay tai hujovai siuntė vos 10 kb/s

zeba 'gerai, nuostabiai': Vo sitas zeba atrodo! // ko jum golfas uzkliuvo? zeba atrodo, gal tik ratai mazoki. // Kritine je maseje dalyvavau pirma karta, ir buvo zeba.

zašibys, zašybys, zašaibys 'labai puikiai, gerai': Nu tai zasibys kai kokiam gailiui sedi ant suolo visas varzybas ir gauna pinigų uz palaikyma // auto ir mergos zasaibys!

4 priedas. Žargoniniai prieveiksmai be formantų

amba, ambo 'blogai; mirtis': jau jei vie na karta uzkliuvo tai amba visam gyve nimui. // jei koks moderas pasigilins cia i musu diskusija tai ir as gausiu ispejimu ir jus po bana, arba vabscie tema uzrakinis ir bus amba.

aut, autas, out, outas 'blogai; galas': idomiausia tai zinoma kaip sitas dyzeliukas ziema kursis (nes turejau se nute 626 dyzeli 89, tai -20 jau jau buvo aut....). // Kavaliauskas grybą pjovė, todėl ir buvo out. // Pirmadienis - visiškai autas, antradienis - darbas // Po 3parų man buvo outas. Pamiegi tu 2-3val sudėjus, bet tas miegas po 20-30min tai ne tas pats, kas ištisas 3valandas miegot.

chana 'blogai; galas, mirtis': Tau chana! // Pusę metų yra tokia žopa, chana. // lietritis...chana! gaideliai,ishskydo,o gal triusikus pamete? laikas ishsikratyt ir pradet zaist!

chier, cher 'nė kiek, nie ko': tokiu kartingui reik ramesnes kreive s, nes kitaip her tu ji nulaikysi vingiuose su tokiu svoriu. // seip jie turi but grudinti, ir jei kas- luzta o ne sudyla, bet kai nuluzta-he r tu ji isgre si. // kiek kartu bandziau perplesti tai xer tu ja preplesti kokybiskas daiktas

chrien, chren 'nė kiek, nie ko': sitie geri, bet xrien juos rasi, o nauju kaina skaudziai kanda. // Reikia gyve nti sia die na,imti vokeli jr pe nsija kauptis paciam, is valdzios xren ten ka gausi.

chui 'nė kiek, nie ko': Chui tu ją pagausi! // Buvo klausimas ir chui – pasimetė!

čiki 'gerai; šauniai': sake begalo daug graziau zodziu ir aplamai viskas yra ciki tarp ju // pries tai buvo viskas ciki, tvarka, ledas // Na jau tuomet, viskas bus ciki!

dermo 'blogai; šūdas': Dermo blet! Nieko nėra! // Hellhammer (irgi atrodo "dermo" beveik visom prasmem, bet per tiek metu vis dar tashko)

dzin 'vie nodai': Jokių neigiamų emocijų, visiškai dzin viskas. // Man tai dzin, jeigu jai gerai, tai ir man gerai.

fig 'nė kiek, nie ko': Tikrai joks prasikales zhvejys su gerais yrankiais fig apzhvejės vietiny, kuris konkre chiams telkinyje zhvejoja n metu // Blyn iš tokių atsakymų fig ką doro sužinosi.

gavno 'blogai; šūdas': Atrodo puikiai, bet vistiek atsiras kas re ks, kad bus gavno. // Bus gavno, jeigu pradės neberizikuot. // jei rusiskai norejai parasyt tai irgi gavno gavo.

kajuk 'blogai; galas': garbanos se ndina?man rodos,kai nie ko ant galvos ne ra tada jau kajuk // Kitas dalykas jeigu jis ne ve ikia, tai arba pačiam tachometrui kajuk arba kažkur nė ra kontakto

kaput' 'blogai; galas, mirtis': tikrai kad ispanams jau visai kaput. patiko man vakarykštės rungtynės // infliacija nespejama pazaboti,o po euro ivedimo bus isvis kaput // Vargšai jau pagalbos prašo, mato, kad kaput jiems dabar, pinigėliai nebyra už šmeižto liūną. // Kas kad suprantu, kad jei sunkumai darbe, tai ne pasaulio pabaiga, jei dūšioj jaučiu, kad kaput.

karočia, karoče 'vie nu žodžiu, trumpai tariant': Karoče, varom pas mane į chatą, o paskui sumąstysim. // Gerai, karočia.

Pirma parašysim, paskui pažiūrėsime.

kirdych, kirdyk 'blogai; galas': parduos dar sezonui nesibaigus ir dabar čia išsikalinėja...nors jei trauma rimta, tai išvis jiems kirdyk // jei nesila ilgai apatine slanga tada termostatui kirdich // jeigu deportuot emigrantus tai kirdik visiems anglikam.ant vie nu babujinu neissilaikis.

kūl, cool 'gerai; šauniai': AČIŪ DALYVIAMS! Buvo cool! // Medžiaga - veliūras, zamšas, na švelni tokia :) Žiauriai cool atrodo.

lafa 'gerai, puikiai': Su hara re ik pamidoriukų, supjaustai: druskytės, pipiriukų – lafa! // kaifas neapsakomas kada is -5 laipsniu salcio pate nki i 20-25 silumos - lafa!

mimo 'prošal': jaučiu, kad taiklaus suvio nepavyks paleist po 15 min ji jau uz 150 metru(zingsniavau), dalis korpuso atside nge , saunu- mymo

nematū 'aklai, ne patikrinus': pirkau "ne matu", bet - pataikiau :-D Visai pate nkintas, nes kompas neblogas // As vaziauvau ne matu. Susiradau inte rne te ke lis adre sus hotel'iu pagal zemelapi atsirinkau kurie man tinkame sni marsrutu ir vaziauvau.

onlain, on-line 'inte raktyviai': Cs-ui reikia normalaus ineto ir zaisti online. // gerai suprantu yra team'u kurie nerealiai varo online o lan'e nieko nepadaro!

random 'atsitiktinai, bet kaip': idomu kaip cia tuos klausimus re nka ;] nes kai kurie tai atrodo "random" paimti, be rysio. // nu biški reiktu dar padirbėti die ną kitą ir dar plius kažkaip man čia atrodo random objektai sumėtyti // Superinė paskaita buvo, random užėjau į pačią pradžią ir ne supratau kaip 1:30 praėjo

seksi, sexy 1. 'seksualiai': Man tai irgi, apatine kuno dalis dar atrodo seksy, kol su timpom // gerai butu pakome ntuoti kokie maudimosi kostiumeliai yra gražiausi ir su kokiais mergina atrodo sexy 2. 'įdomiai, šauniai, patraukliai': Šiaip viskas sexy te n, darbas pakankamai švarus ir geras. // visai nie ko tau tinka akinukai visai seksi.

slabo 'per silpna, nepajėgu, slabnai': Ką bele kuris vietinis padarytų per pusvalandį už dvacoką, "garbingie ms ponam s" ir "nusipelnusie ms specialistams", pasirodo, slabo. // Tas amfas ne tai kad slabo, bet koks čia

kaifas, nei šis, nei tas – bangos nėra, o pasidarai priklausomas nuo jo ir turi kažką tokio ne užčiuopiamo.

šabaš 'blogai, prastai': Sumazini ve ntile toriu veikima iki minimumo, arba vobsie isjungi ir padidini kompo kruvy, kad užkaistu greičiau, ir kompuj sabash // Nes man salta kuriasi kaip bite, tik sustok degalinej - sabash. Kurk ne kures... // jei nesulosia braunas (jo ir pavarde labai tiksli, dar kokio bleknio reiktu jam i pora) ir kitas koks ten - CD, kaip is volkerio filmuko, tai ir sabash, nesulosia nie kas.

šaize 'blogai, prastai': skubiai parduodi? :) shaize neturiu licnu litu tiek dabar iskart.. // karocia shaize su minija, kuo toliau tuo prasciau, keista bet ir zveju stipriai sumazejo // esu pigletas, kuris turi leta medz apykaita, tai jau jau re ike tu neapsile ist, kitaip tai shaize bus, jau i drabuzius nebetelpu

šit, shit 'blogai, prastai': Shit. daugiau nie kur ne imanoma gauti? // kalafijorai 12 lt, paprasti kopustai apie 7... shit tikejaisi pirkti is ten bet kazkaip gaila pinigė liu.

ticharia 'slapčiomis': Ten ticharia palaidojo taip, žinai, viskas tuo ir baigėsi. Nė tos panos kabino, nė ten kas koki tyrimą darė.

// Baisiausi tie, kurie nesako, o daro ticharia.

vabšče, vabščie 'išvis, apskritai': Būtų už ką – vabšče užmuštų! // Aš tai vabšče ne supratau. // Aš tai išgėręs, bet tu tai vabšče nie ko nematai.

von, vun, vūn 'lauk, šalin': Von iš čia! // moki bet ne nori rašyt lietuviskai tai jau vun iš čia? // Jei nedalyvauji Lockerz projekte, td ##### rašai lockerz temoj? Vūn.. ne reik nie kam čia tavęs.

zaprasta 'le ngvai, paprastai': Ardosi zaprasta.varztai su atviortke,o trys ranke nele s su re plem // Sudomint zaprasta, tik kur paskui tokius dėt?

Notes

- 1 Straipsnis parengtas vykdant Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2019–2021 m. finansuojamą projektą „Lietuvių kalbos žargono lingvistinės ypatybės“.
- 2 Nulinė adaptacija yra teorinis dalykas – dažniau vartojamas skolinys savaime fonetiškai adaptuojamas pagal svetimųjų fonemų substitucijos kuo artimesnėmis savosioms principą, taip atsiranda ke li fonetiškai pakitę variantai, tai ypač akivaizdu žargone, plg.: *vabščė, vabš, vobšč.* (rus. *ё-оо6ye*) 'išvis'.
- 3 Visi rusiški žodžiai, išskyrus vie nskie menius, sukirčiuoti rusų kalboje vartojamu vie nu kirčio žė nklu (') (tik grafema - *ě* palikta be kirčio žė nklo, nes ji visuomet kirčiuota). Lietuvių kalbos žargonybių kirčiuoto skieme ns pagrindas (balsis, dvibalsis, dvigarsis) yra p.brauktas.
- 4 Iliustraciniai pavyzdžiai ne re daguoti (išsamiau žr. Kudirka 2012, 3–5).
- 5 Taip pat se nosios slaviškos svetimybės turi tiek varijuojantį šaknies balsį (*peškom, pieškom* (le nk. *pieszo*, rus. *neuno 'm*)), tiek ne varijuojantį (*padielka* (rus. *nodde na*), *biesinti* (rus. *becu 'm*, plg. le nk. *bies* 'velnias')) ir kt. (daugiau žr. KP 2005; KPP 1985).
- 6 Zargonas – labai netaisyklinga, tyčia iškraipyta (ne t pažeidžiant gramatikos sistemą), vulgari, įvairiomis svetimybėmis užteršta kalba.“ (Šukys 2003, 27)
- 7 Lietuvių kalbos žargono ir ne norminės leksikos žodynui medžiaga nerinkta iš spausdintinių („popierinių“) šaltinių, me ninių (grožinių) ir pan. tekstų, kurie galėjo būti redaguoti. Tam tikrų socialinių sričių – kalėjimo, kriminalinės, narkomanų, karių ir pan. – žargonas rinktas vien tik iš sakytinės kalbos, asme

- niškų pokalbių metu įrašant diktofonu – šiuo būdu ir surinkta beveik visa leksikos dalis iš šių sričių (išsamiau žr. Kudirka 2012, 3–5).
- 8 Straipsnio tekste pateikiami tik keli pavyzdžiai dėl tikslesnės reikšmės supratimo kontekste, daugiau vartose nos pavyzdžių pateikiama straipsnio prieduose.
 - 9 Iliustraciniai pavyzdžiai atskiriami ženklu //.
 - 10 Dar plg. lenkų k. priesagą *-ak*. *prostak, pustak, stojak* (GWJP 1999, 403, 412; Davlevič 2012, 55).
 - 11 Dabartinės kalbos požiūriurieveiksmiai su *-ienė, -auskas* gali būti laikomi ir priesaginėmis, bet reikėtų atsižvelgti į retą darybinį tipą (arti okaziškumo) irrieveiksminę vartoseną.
 - 12 Okaziški perdirbiniai su asme nvardžiais žargone nėra reti, pvz., *stojak.vičius* ‘stajakas’, *š.bertas* ‘šūdas’, *kulokaitė* ir pan. (daugiau žr. Kudirka 2012).
 - 13 Siame skyriuje pateikiama daugiau vartose nos pavyzdžių, ne tik taip galima aiškiai iliustruoti predikatyviniusrieveiksmius, kada jie sudaro beasmenio sakinio vardinio tarinio dalį.
 - 14 Neretai tokiais atvejais beasmenio sakinio vardinio tarinio dalis gali būti tiek būdvardiška ‘įspūdinga, neįtikėtina, puiku’, tiekrieveiksmiška ‘puikiai, nuostabiai, šauniai’, plg.: Marčius žaidžia – ragas (= bdv. ‘puiku’, prv. ‘puikiai’), iš pradžių ne mokėjo, o dabar varo! // „Nu kaip?“ – „Ledas.“ (= bdv. ‘puiku’, prv. ‘puikiai’).
 - 16 Apostrofu po priebalsio (pvz., *jab.t*) žyminas priebalsio minkštumas.
 - 17 Plg. šne k. fam. *ači.kas* ‘ačiū’.
 - 18 Grafema „x“ gali būti išlaikoma pagal skolinio iš dalies netransponuotą rašybą.
 - 1 Pavyzdžių pateikiama tik minimaliai, daugiau žr. Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodyne (Kudirka 2012).